

Eksperta atzinums par zivīm un nēģiem Natura2000 teritorijā dabas liegumā "Mežole"

1. Pētāmās teritorijas apsekošanas datums un meteoroloģiskie apstākļi, apsekošanas ilgums, atrašanās vieta (kadastra numurs, adrese, platība) un izpētes metodes (piemēram, transektes, randomizēta parauglaukumu izvēle, fotofiksācija, maršruta iezīmēšana ar ģeogrāfiskās pozicionēšanas sistēmu)

Dabas lieguma "Mežole" upes Lipsa un Ludze apsektas 02.09.2018. Apsekošana veikta saulainā laikā no plkst. 10.00- 16.00. Upes ir grūti pieejamas, stāvokļa novērtējums veikts vietās, kur tās šķērso vietējas nozīmes ceļi ap 0.5 km garumā uz abām pusēm no šķērsojuma vietas. Apsekoto upju posmu viduspunktu koordinātes attiecīgi Lipsā: X 618684; Y 6357433 bet Ludzē: X 620364; Y 6355364. Zivju uzskaitē veikta 100 m garos upes posmos ar viduspunktu koordinātēm attiecīgi Lipsā: X 620741; Y 6355394, bet Ludzē: X 620356; Y 6355394 un X 619925; Y 6353412.

2. Teritorijas statuss atbilstoši aizsargājamām dabas teritorijām noteiktajam statusam (piemēram, mikroliegums, dabas liegums, dabas parks, nacionālais parks), aizsargājamās teritorijas funkcionālā zona, kurā atrodas pētāmā teritorija, ja tā atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā

Apsekotā teritorija ir dabas liegums "Mežole", kas iekļauta Natura 2000 tīklā (kods LV0524100) kā C tipa teritorija (noteikta īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai).

3. Atzinuma sniegšanas mērķis (piemēram, mikrolieguma izveidošana, dabas aizsardzības plāna izstrāde, detālplānojuma izstrāde, atzinums saskaņā ar normatīvo aktu prasībām, plānotās darbības vai pasākuma izvērtējums)

Informācijas apkopošana un teritorijas apsekošana veikta dabas aizsardzības plāna izstrādes vajadzībām.

4. Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts, arī informācija par teritorijas reljefu un mikroreljefu, hidroloģisko režīmu, sastopamajiem biotopiem un attiecīgās grupas sugām, kā arī apsaimniekošanu (arī informāciju par teritorijas vēsturisko apsaimniekošanu, ja tāda zināma), norādot dabisko, daļēji dabisko un antropogēnas izcelsmes platību īpatsvaru

Dabas lieguma „Mežole” teritorijas vispārīgs apraksts tiks sniegts dabas aizsardzības plānā.

5. Īss piegulošās teritorijas raksturojums

Nav nepieciešams dabas aizsardzības plāna izstrādes gadījumā.

6. Konstatētās īpaši aizsargājamās sugas vai sugu grupas un to izplatības īpatnības, norādot izmantotos informācijas avotus, noteikšanas metodiku un vērtēšanas kritērijus, kā arī esošie un potenciālie (ja tos iespējams identificēt) apdraudošie faktori apsekotajā teritorijā un to ietekmes vērtējums

Sugu aizsardzības statusu Latvijā nosaka virkne nacionālo un starptautisko normatīvo aktu. Nozīmīgākie no tiem ir 14.11.2000. MK noteikumi Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”; 1979. gada Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību un Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību.

Lipsā un Ludzē konstatēta tikai viena no iepriekšminētajos likumdošanas aktos iekļautajām sugām- strauta nēģis *Lampetra planeri* kāpura stadijā. Strauta nēģis ir Latvijā plaši izplatīta suga, kas

sastopama gan Natura 2000 teritorijās, gan ārpus tām. Uz 2018.g. tā konstatēta attiecīgi 35 un 47% no apsekotajām upēm, bet kopumā 39 Natura 2000 teritoriju upēs. Ņemot vērā, ka suga sastopama visā Latvijas teritorijā, var teikt, ka Natura 2000 teritoriju tīklam nav izšķirošas nozīmes strauta nēga aizsardzībā. Sugas aizsardzības statuss atzīts par pietiekamu (FV).

Dabas lieguma "Mežole" upēs lielākā daļa no 92/43/EEC sugām ticamāk nav sastopamas, jo potamāla upes nav tām piemērotas. Potenciāli šīs upes ir piemērotas lēni tekošu un stāvošu ūdeņu sugām pīkstei *Misgurnus fossilis*, akmeņgrauzim *Cobitis taenia* un platspīļu vēzim *Astacus astacus*, taču līdz šim tās teritorijas upēs nav konstatētas.

7.Konstatētie Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājami biotopi, biotopi ar specifiskām izplatības īpatnībām Latvijā un konstatēto biotopu kvalitāte, norādot izmantotos informācijas avotus, noteikšanas metodiku un vērtēšanas kritērijus, kā arī esošie un potenciālie (ja tos iespējams identificēt) apdraudošie faktori apsekotajā teritorijā un to ietekmes vērtējums

Aizsargājamo un citu biotopu izvērtēšana neietilpst atzinuma sagatavotāja kompetencē un nav nepieciešama atzinuma mērķa – ietekmes uz zivju sugām novērtēšana – sasniegšanai. Nepieciešamības gadījumā biotopu vērtēšanai ir jāpiesaista attiecīgas jomas eksperti.

8.Citas apsekotās teritorijas bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgas vērtības, piemēram, dižkoki, veci koki, alejas, zinātniski nozīmīgas sugu atradnes

Netika konstatēti.

9.Pētāmās teritorijas aizsargājamo dabas un ainavas vērtību labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības un darbības, lai uzlabotu konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību neatkarīgi no to aizsardzības statusa; secinājumi par plānotās darbības vai pasākuma ietekmi uz konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību, kā arī uz piegulošo teritoriju un nosacījumi darbības vai pasākuma veikšanai.

Lipsā un Ludzē ĪADT "Mežole" teritorijā būtiski pārveidojumi u. c. antropogēna ietekme ir nebūtiska. Taču šo mazo upju ihtiofaunu būtiski varēja ietekmēt pārveidojumi Palsā un Rauzā, kā arī Lipsā un Ludzē lejpus dabas lieguma:

- Aizsprosti, kas veido zivju migrācijām nepārvaramas barjeras;
- Palsas upes hidroloģiskā režīma izmaiņas, pārnesot daļu no tās noteces uz Vizlas upi;
- Gan Lipsā, gan Ludzē, vietās, kur tās šķērso autoceļi, ierīkotas caurteces, kas var būt zivīm nepārvaramas

Mūsdienās dabas lieguma "Mežole" mazās upes Lipsa un Ludze ceļotājzivīm nav pieejamas. ĪADT "Mežole" upju produktivitāte ir ļoti maza, zivju skaits no 8- 18 eks./100 m², vidēji 11 eks./100 m², bet Šepkā, Rauzā un Vecpalsā, t.i., Vecpalsas baseina upēs virzienā uz lejteci tuvā Gaujai, šis rādītājs bija no 4- 115 eks./100m², vidēji 71 eks./100 m².

Pavisam kopā Lipsā un Ludzē konstatētas 6 zivju sugas, bet kopā Palsas upes baseinā 17 sugas. . Tā ir tipiska situācija upju baseinos, kad virzienā uz lejteci, pieaugot sateces baseina platībai, pieaug arī zivju sugu skaits. Faktiski zivju bioloģisko daudzveidību un Direktīvas 92/43/EEK sugu aizsardzību nodrošina lejpus ĪADT "Mežole" esošās Palsas (Vespalsas) baseina upes.

Ņemot vērā ĪADT "Mežole" specifiskos apstākļus:

- Mazas potamāla upes ar mazu bioloģisko produktivitāti;
- Maza zivju bioloģiskā daudzveidība;

- Ceļotājzivīm mūsdienās tās nav pieejamas;
- Antropogēnie pārveidojumi veikti lejpus ĪADT,

nav nepieciešams plānot un veikt speciālas darbības vai pasākumus sugu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai Lipsā un Ludzē.

Teritorijā nav nepieciešams veikt regulāru zivju monitoringu.

10. Atzinumam pievieno kartoshēmu ar norādītām koordinātām, ja iespējams, – arī kartes un fotogrāfijas. Kartoshēma ir uz ortofotokartes vai topogrāfiskās kartes, vai mežaudžu plāna, vai zemes lietojuma veidu kartes pamatnes shematisks pētāmās teritorijas un tās robežu attēlojums mērogā, ne mazākā kā 1:10 000. Kartoshēmā atzīmē pētāmajā teritorijā konstatētās Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu atradnes, kā arī citas teritorijas ar īpašām aizsardzības un apsaimniekošanas prasībām, ja tādas konstatētas pētāmajā teritorijā. Kartoshēmu sagatavo, izmantojot koordinātu sistēmu LKS 92 (Transversālā Merkatora projekcija. Mēroga koeficients uz ass meridiāna – 0,9996; x ass vērtība uz centrālā meridiāna – 500 000, atskaites punkts no ekvatora (False Northing = 0) – 0 m), kurā atzīmētas pētāmās teritorijas robežas.

Strauta nēģa atradne Lipsas upē: X 620741, Y 6358221

 Jānis Birzaks

Sertifikāta numurs 056, izsniegts 11.03.2014. par biotopu grupu "tekoši saldūdeņi" un sugu grupu "zivis" (derīgs līdz 10.03.2019.).

Atzinums sagatavots uz trim (3) lappusēm.